

Un dels objectius dels diputats kurds a la Gran Assemblea d'Ankara, el parlament turc, és d'aconseguir la cooficialitat de la seva llengua a les províncies kurdes de Turquia, i que hi sigui la llengua vehicular a les escoles, des de la primària fins a la universitat. L'objectiu serà difícil en una república que des que fou instaurada, el 1923, té en la llengua turca un dels pilars i que ha prohibit l'ús de qualsevol altra llengua durant molts decennis. No va ser fins el 1991 que es va aixecar la prohibició de parlar kurd pel carrer, i només recentment una llei admet que s'ensenyi en acadèmies privades i que aparegui a la televisió.

El problema, segons Ensine Çager, portaveu de l'Institut de la Llengua Kurda a Diyarbakir, és que "les reformes legals no s'han fet per satisfer les demandes de la població, sinó que són un maquillatge arran de les pressions

La batalla per la llengua

Els darrers anys la llengua kurda ha guanyat unes quantes batalles legislatives a Turquia. Tot i això, encara no s'ensenya a les escoles i molts kurds denuncien l'amenaça de presó que han de suportar els qui s'hi expressen en actes públics.

de la Unió Europea". Efectivament, l'obertura legal que ha viscut Turquia i que ha afavorit la llengua kurda té relació amb la voluntat del govern d'Erdoğan –primer ministre des de 2002– de convertir aquest estat en membre de ple dret de la Unió Europea.

Quan Çager parla de maquillatge es refereix al fet que, si bé és per-

mès d'ensenyar el kurd, només es pot aprendre en acadèmies privades. Si tenim en compte que la major part de la població kurda viu en condicions de pobresa o precarietat, l'aprenentatge de la llengua resulta massa car per a la majoria. De fet, cap acadèmia privada amb voluntat de viure ensenyant kurd no ha reeixit.

Abdul-là Demirbas ha estat alcalde del districte de Sur, a Diyarbakir (la capital del Kurdistan turc), fins el mes de gener passat, quan una ordre del Ministeri de l'Interior turc el va expulsar del càrrec i va dissoldre el consistori. La raó: haver ofert a la població la possibilitat d'adreçar-se a la municipalitat per mitjà de diverses llengües a banda del turc. Aquesta tardor Demirbas sabrà la sentència per haver ofert aquest servei, que podria ser de seixanta anys de presó.

—Per què va decidir oferir el servei multilingüe a la població?

—L'Ajuntament del districte va decidir de fer un qüestionari a la població per millorar els serveis i atendre la ciutadania en les condicions adequades. Per això vam preguntar a les 8.900 famílies que viuen a Sur —i que sumen unes 60.000 persones— quina llengua parlen a casa. L'enquesta va mostrar que el 72% dels habitants parlen kurd, el 24% turc, l'1% àrab i el 3% alguna altra llengua, com ara l'armeni. Com que nosaltres entenem que som al càrrec per a servir la gent, vam decidir d'establir una comunicació multilingüe amb la ciutadania. Els mesos durant els quals el servei va funcionar, gràcies a aquesta decisió, vam fer campanyes per millorar la neteja dels carrers i per eradicar la violència contra les dones en les llengües que parla la població, i el resultat va ser molt satisfactori. Però l'estat no ho veu de la mateixa manera: va interpretar que jo cometia un delictes i em va portar davant dels tribunals.

—Com ho veieu, que us jutgin per aquesta actuació?

—No tan sols és vergonyós que em jutgin per haver fet

servir la llengua kurda; també ho és que la llei s'apliqui de manera diferent segons qui faci una actuació: si el govern central hagués usat el kurd ningú no hauria estat jutjat. Per exemple, la Cort de Justícia proveeix d'un intèrpret que tradueix del kurd al turc i viceversa si una persona que participa en un judici no entén la llengua kurda.

—Havíeu tingut problemes, anteriorment, per qüestions semblants?

—Sí, no ha estat el primer cop que he tingut problemes amb la justícia turca. També ens van multar, a l'Ajuntament, per més qüestions, com ara publicar una revista per a infants en cinc llengües: turc, kurd, àrab, anglès i assiri. En total, tenim 22 casos judicials oberts en contra.

—Aquesta actitud de l'estat contra l'Ajuntament pel fet d'usar el kurd sorprèn si tenim en compte que hi ha hagut millores legals per a la llengua kurda aquests darrers anys.

—Efectivament. Però la realitat és que, malgrat les reformes, l'estat a la pràctica nega les altres llengües que no són el turc. Ara tenim el dret, per exemple, d'ensenyar la llengua kurda en classes privades, però la gent d'aquesta regió és pobre i, per tant, no pot pagar per rebre classes de llengua. Hi ha milers de persones que han de viure amb un dòlar al dia. I el curs que es va obrir a Diyarbakir costava 300 dòlars; per tant, no hi va poder assistir ningú. Caldria que la llengua kurda entrés a l'escola pública. A Turquia la llei pot canviar, però la mentalitat és la mateixa. Si han fet reformes legals no és pas per voluntat de satisfer les demandes de la gent, sinó que són un maquillatge per les pressions de la Unió Europea. Volem advertir Europa que això que fa el govern d'Ankara no és honest.

Televisió en kurd. Allò que ha tingut un paper crucial aquests darrers anys en la recuperació de la llengua i la identitat kurdes, i també en la cohesió dels 30 milions de kurds que viuen al món, és la cadena de televisió RojTV i el segon canal musical MMC. L'any 2004 aquestes dues cadenes professionals van començar a emetre, però no des d'una de les regions del Kurdistan, sinó des de Dinamarca, per tal d'esquivar les prohibicions d'Ankara, Damasc o Teheran. A través del satèl·lit, RojTV arriba als kurds de Turquia, l'Iran, l'Iraq i Síria, i a 78 estats més on viu la diàspora kurda. A més, es pot accedir a la programació en directe per internet. Els productors de l'emissora, jugant amb el nom de la cadena (*roj* significa 'Sol'), expliquen que RojTV "s'ha convertit en el Sol per al poble kurd, que va ser condemnat a l'obscuritat però que avui torna a veure sortir el Sol cada dia". A part d'aquesta iniciativa,

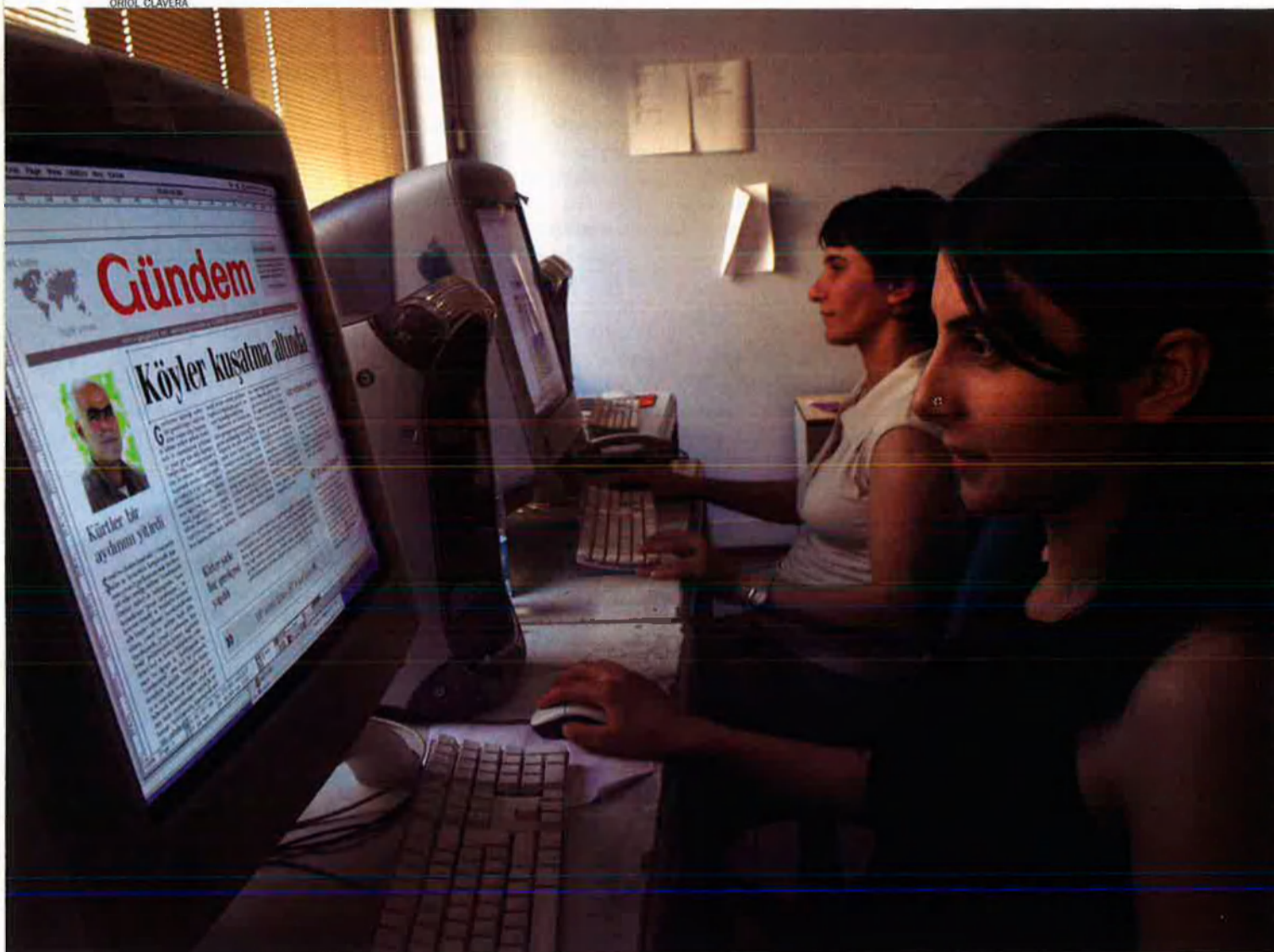
actualment la televisió estatal turca inclou part de la programació en llengua kurda, però només és mitja hora la setmana, a les sis del matí, al tercer canal públic. Per tant, no sorprèn que tingui molt poc seguiment. Aquesta iniciativa del govern també s'inclou en les reformes que demana la Unió Europea a Turquia.

Abans d'existir la televisió kurda, els mitjans de comunicació escrits van ser pioners en la difusió de la llengua pròpia. El setmanari *Azadaya Welat* va néixer a Diyarbakir el 1993. Dos anys abans, la legislació turca havia eliminat la prohibició de parlar o escriure en llengua kurda, amb la voluntat de recuperar la llengua perseguida. Aquesta publicació es va finançar mitjançant els lectors, i durant els primers anys els treballadors eren voluntaris. Avui això va canviant, tot i que el sou és força reduït. Adil Zozani, director d'*Azadaya Welat*, es mostra molt satisfet pel crei-

xement que ha experimentat la publicació i que li ha permès de passar d'uns centenars d'exemplars setmanals, al principi, a 10.000 exemplars que ven actualment cada dia.

Tot i això, recórrer els catorze anys d'existència que té *Azadaya Welat* no ha estat gens senzill: més de trenta treballadors i col·laboradors del periòdic han estat assassinats. La major part de crims van passar durant els anys 90, bé a les mans de soldats, bé a les mans de Hezbol-là, un grup fonamentalista turc alimentat pel govern d'Ankara i sobre el qual recau l'acusació d'haver massacrats 5.000 kurds. Avui dia no hi ha tants assassinats, però l'únic diari en llengua kurda és contínuament objecte de tancaments administratius temporals, i fins i tot de vegades es troba obligat a canviar de nom per poder sortir al carrer. Però, tot i la por que en qualsevol moment els poden tancar, Zozani està content de la feina

ORIOL CLAVERA

Una periodista edita una notícia a l'ordinador a la redacció del diari kurd *Gündem*, a Istanbul (Turquia).

pedagògica que fan, i assegura que han contribuït a crear lectors en llengua kurda: "I no tan sols hem donat l'oportunitat de llegir periòdicament en kurd; molts redactors del diari han après gramàtica kurda quan han començat a treballar amb nosaltres, perquè no hi ha escoles on puguin estudiar-ne."

Expectatives per a la literatura. Un símptoma de la permissivitat de l'estat turc amb relació al kurd és que, temps enrere, molts escriptors que s'expressen en aquesta llengua van haver d'emigrar a Europa, però ara alguns han retornat. Malgrat tot, continuen trobant dificultats per a guanyar-se la vida escrivint en la llengua perseguida durant tants anys. D'aquí ve que molts treballin de mestres. A

més, per por que les autoritats els obrin investigacions, molts s'amaguen darrere un pseudònim. Un altre dels problemes amb què topen els escriptors és la falta de lectors. El fet que durant tants anys hagi estat una llengua prohibida i que avui dia no es pugui aprendre a l'escola dificulta la relació entre els qui l'escriuen i els qui, tot i parlar-la, són incapaços de llegir-la.

D'una altra banda, qui ha despertat grans expectatives en la població kurda de Turquia és el nou govern regional kurd del nord de l'Iraq. Enise Çager està convençuda que si aquest govern autònom té poder, podrà ajudar la resta de kurds i millorarà en conjunt la situació de la llengua. La relació cultural entre els kurds dels diversos estats que divideixen aquesta nació ha augmentat els darrers anys, i això gràcies a

l'entitat autònoma a l'Iraq i a la relaxació de la persecució de la llengua a Turquia. "L'any 2005 vam celebrar una gran conferència de la llengua kurda a Diyarbakir", destaca Çager, "on van venir kurds de tots els racons. Ara el govern del sud del Kurdistan prepara de nou una gran conferència política i cultural."

Tot i aquestes dades positives, la relació lingüística entre els kurds, a més d'haver d'esquivar la repressió, es fa més complexa perquè alguns escriuen en alfabet llatí, uns altres en alfabet àrab i fins i tot algun en alfabet ciríl·lic. Çager reconeix que la diversitat de l'alfabet els ha separat, però afegeix que "tots hem crescut amb les mateixes cançons, les mateixes històries i llegendes, i això ens ha mantingut units com a poble".